

ექიმი და პაციენტი: ეთიკა და კანონმდებლობა

კლინიკური შემთხვევა – 1

- n ქალბატონ „დ“-ს დაუდგინდა მეკრდის კიბოს დიაგნოზი. გენეტიკური კონსულტაციის გზით ცნობილი გახდა, რომ მის ორ დას აქვთ მეკრდის კიბოს განვითარების მაღალი რისკი.
- n პაციენტი „დ“ უარს აცხადებს მის დებს მიაწოდონ ინფორმაცია მისი („დ“-ს) დიაგნოზის და შესაბამისი გენეტიკური მონაცემების შესახებ. ე.ი., თუ სამედიცინო პერსონალი გაითვალისწინებს ქალბატონი „დ“-ს, სურვილს, მისი დები ვერ გაიგებენ, რომ აქვთ მეკრდის კიბოს განვითარების რისკი და, შესაბამისად, ვერ ჩაიტარებენ საპროფილაქტიკო გამოკვლევებსა და მკურნალობას.
- n როგორ უნდა მოიქცეს სამედიცინო პერსონალი?

კლინიკური შემთხვევა – 2

- n მამაკაცმა X, რომელსაც ჰანტიგეტონის დაავადების (ჰდ) მემკვიდრეობა აქვს, და მისმა მეუღლემ მოითხოვეს ნაყოფის გენეტიკური ტესტირება. გამოკვლევებმა ცხადჰყო, რომ ნაყოფის ჰდ-ით დაავადებული ბავშვა არ არის X-ის ბიოლოგიური მამა. ამრიგად, არც მამას და არც ნაყოფს ჰდ-ის არავითარი რისკი არ აღენიშნებათ.
- n პაციენტს აცნობეს, რომ მისი და ნაყოფის რისკი მინიმალურია და კროსინგოვერის გამო ის (რისკი) მხოლოდ 3%-ს მიაღწევს. მეუღლეებმა რისკი მნიშვნელოვნად ჩათვალეს და მოითხოვეს ამნიოცენტეზის ჩატარება.
- n როგორ უნდა მოიქცეს სამედიცინო პერსონალი?

კლინიკური შემთხვევა – 3

- n ორმოცდაათი წლის ქალბატონს დაესვა ლეიკოზის დიაგნოზი. მას ჰყავს ხუთი წლის ქალიშვილი და ოცდაათი წლის ვაჟი, რომელიც დოჯახებულია და ჰყავს ორი შვილი. ქალბატონი მოთავსებული იყო სამედიცინო ცენტრში და ჩაუტარდა ინტენსიური ქიმიოთერაპია, რომლის დროსაც იგი იმყოფებოდა იზოლაციაში. მკურნალობის პერიოდში მას აღენიშნებოდა გულისრევა და გასცვივდა თმა. იზოლაციაში მოთავსება ნიშნავს, რომ ყველა მნახველი უნდა იყოს სპეციალურ ხალათში ჩაცმული, ეკეთოს ნიღაბი და ხელთათმანები, რადგანაც ქიმიოთერაპიის ფონზე, მას დაქვეითებული აქვს იმუნიტეტი და არ მოხდეს ინფექციის შეტანა. მკურნალობის შედეგად მიღწეული იქნა დროებითი რემისია და პაციენტი გაეწერა სახლში.
- n სამი თვის შემდეგ იგი მოთავსებული იქნა ადგილობრივ საავადყოფოში სადაც ჩაუტარდა ქიმიოთერაპიის განმეორებითი კურსი. ამ დროისათვის ქალბატონმა იცოდა, რომ მას აქვს ლეიკოზის შორსწასულ სტადიაში და ქიმიოთერაპიამ შეიძლება, მხოლოდ რამოდენიმე თვით გაუხანგრძლივოს სიცოცხლე. მას სურდა ოჯახთან ერთად ყოფნა და სთხოვა ექიმს გაეწერა სახლში, მიუხედავად იმისა, რომ იცოდა, რომ ეს შეამცირებდა მისი სიცოცხლის ხანგრძლივობას.
- n როგორ უნდა მოიქცეს სამედიცინო პერსონალი?

კლინიკური შემთხვევა – 4

- n** 78 წლის პაციენტი, რომელსაც რამდენიმე წლის წინ დადგენილი აქვს მსხვილი ნაწლავის კიბოს დიაგნოზი, აღენიშნება სუნთქვის გამოსატული უკმარისობა და სისხლში ჟანგბადის შემცველობის პროგრესული დაქვეითება. პაციენტის მდგომარეობა მძიმეა, აქვს ზოგადი შეშუპება, მრავლობითი მეტასტაზები; გამოსატულია თირკმლების უკმარისობა. პაციენტს არ შეუძლია დამოუკიდებლად მოძრაობა. გონება ოდნავ დაბინდული აქვს, მაგრამ კითხვებზე ადეკვატურად პასუხობს.
- n** ხელოვნური სუნთქვის აპარატზე გადართვის გარეშე პაციენტის მდგომარეობა პროგრესულად დამძიმდება და გარდაუვალია სიკვდილი. პაციენტი კატეგორიულად წინააღმდეგია ხელოვნური სუნთქვის აპარატზე გადაყვანისა.
- n** როგორ უნდა მოიქცეს სამედიცინო პერსონალი?

„ექიმის და პაციენტის ურთიერთობის ეთიკური და სამართლებრივი საკითხები“
 ლოპოტას ტბა, საქართველო, 2011 წლის 17 აპრილი

ექიმის და პაციენტის ურთიერთობის ეთიკური და სამართლებრივი საკითხები: ისტორიული წინაპირობები

გივი ჯავაშვილი
 საქართველოს ბიოეთიკის ეროვნული საბჭოს თავმჯდომარე

კლინიკური შემთხვევა – 5

- n** 18 წლის პაციენტი (მამაკაცი) ტრავმის გამო მოიყვანეს გადაუდებელი დახმარების განყოფილებაში. მარჯვენა ტერფის მძიმე დაზიანების გამო (დამსხვრეული მოტეხილობა, სისხლძარღვებისა და ნერვების დაზიანება, ინფიცირებული ჭრილობა) აუცილებელია ტერფის ამპუტაცია (სასიცოცხლო ჩვენება).
- n** პაციენტი კითხვებზე ადეკვატურად პასუხობს.
- n** ის უარს აცხადებს ოპერაციაზე (აღნიშნავს, რომ არ გაიკეთებს ოპერაციას, რომ „ფეხის გარეშე სიცოცხლეს სიკვდილი ურჩევნია“).
- n** პაციენტი სპორტსმენია და სწავლობს უმაღლეს სასწავლებელში.
- n** როგორ უნდა მოიქცეს სამედიცინო პერსონალი?

ცოთადენი ცენი გამოცდილი ბის სესახე:

საქმიანობა სსეადასეგა ორგანიზაციებსა და სტრუქტურებში:

jandacvis er ovnul i centr is/institutis sakanonmdebl o jguf is eqsper ti : 1995 – 2004: xel mZRv: pr of. gur am ki knaZe

saqar Tvel os bi oeTikis er ovnul i sabWos Tavmj domar is moadg il e, Semdeg Tavmj domar e : 2000 / 2005 - dRemde

evr opis sabWos bi oeTikis saxel mZRvanel o komi tetis (Steering Committee on Bioethics – CDBI) eqsper ti : 1999-dan dRemde

zemo aRni Snul i komi tetis bi ur os wevr i : 2002-2006

saqar Tvel os bi oeTikisa da janmr Tel obis dacvis samar TI ebr ivi saki Txebis Semswavl el i sazogad oebis Tavmj domar e 1998 wl i dan dRemde

ˆRia sazogad oebis insti tutis- kanonis da janmr Tel obis qsel is eqsper ti (Law and Health Initiative Technical Advisory Committee)

ცოთადენი ცენი გამოცდილი ების შესახებ:

კანონშემოქმედებითი საქმიანობა:

1. განმრთელი ობის დაცვის შესახებ;
2. პაციენტის უფლებების შესახებ;
3. ადამიანის ორგანოთა გადანერგვის შესახებ;
4. ბავშვთა ბუნებრივი კების დაცვისა და ხელსეუობის, ბავშვთა ხელმძღვანელი კების კონტროლირებადი მოხმარების შესახებ;
5. საეკიმო საკმიანობის შესახებ;
6. სამედიცინო-ბიოლოგიური კვლების შესახებ;
7. რეპროდუქციული განმრთელი სადა რეპროდუქციული უფლებების შესახებ.
8. აივინფეკცია/სიდსის შესახებ
9. ცვილები და დამატებები სხვადასხვა კანონებში, პრეზიდენტის ბრძანებულები და სხვა ნორმატიული აქტები.

ცოთადენი ცენი გამოცდილი ების შესახებ:

ექიმის საქმიანობის რეგულირების სხვა მექანიზმები:

1. საკრთელი ოსეკიმის ეტიკის კოდექსი;
2. ეკიმის ღვევის ვეები;
3. ეტიკის კომიტეტი საკრთელი ოსი;
4. პაციენტის უფლებების დაცვის ინსტიტუტი.

ცოთადენი ცენი გამოცდილი ების შესახებ:

საერთაშორისო ხელშეკრულებების რატიფიცირება:

1. კონვენცია ადამიანის უფლებებისა და ბიომედიცინის შესახებ;
2. ოკმი ადამიანის კლიონირების აკრძალვის შესახებ;
3. ოკმი ადამიანის ღვობილები სადა ორგანოების გადანერგვის შესახებ;
4. ოკმი სამედიცინო-ბიოლოგიური კვლების შესახებ.

Sexვედრის მიზანი:

თქვენთვის ინფორმაციის მოწოდება:

§ ჯანმრთელობის დაცვისა და ბიომედიცინის სფეროში ადამიანის უფლებების დაცვის, ექიმისა და პაციენტის ურთიერთობის ეთიკური და სამართლებრივი პრინციპების და მათი ჩამოყალიბების ისტორიის შესახებ;

§ საქართველოს კანონმდებლობის შესახებ, რომელიც აწესრიგებს ექიმისა და პაციენტის ურთიერთობებს;

§ აღნიშნული უფლებების დაცვის შესაძლო მექანიზმების შესახებ;

§ ტერმინალურ მდგომარეობაში მყოფი პაციენტების მოვლისა და პალიატიური მზრუნველობის სფეროში არსებული პრობლემებისა და მოქმედი კანონმდებლობის შესახებ.

რამდენი მესლაიდი განწყობისთვის:

რატომ არის პრობლემა აქტუალური?

პაციენტი, დამოკიდებული, ჯიშის უწყვეტი

- ✓ პაციენტის აქტიური მონაწილეობა, კომპეტენტური მხარდაჭერა, მისი რეზიუმის მედიკოსებზე დამოკიდებული ხდება.

პაციენტი და მისი ოჯახი, კანონმდებელი

რამდენი მესლაიდი განწყობისთვის:

ჩვეულებრივად უახლოვდება ადამიანი მრეცხვს, როგორც მასთან, როცა ადამიანს ჯანმრთელობის აზიზი ეხება - *ჩვეულებრივი*;

მედიცინის მუშაობის სურვილი, ალბათ ადამიანის უდიდესი ტვისებაა, რომელიც მას ცხოველის სიყვარულს განსხვავებს - *უილიამ ოსლერი*;

ჩემი მისია არის ჯანმრთელობის; ყველა ტვის, როცა მას უხედავ, მრცხვნი მიმართა, რასაც მისი მხარე ჯიშის უწყვეტი - *მინონ მაკლარინი*;

- ✓ პირადი ცხოვრების ხელშეწყობის პრობლემა, თქვილი, უხედავობა

- ☞ მისთვის პირადი, ჯიშის ინტერესების ინფორმაციის მიწოდება.
- ☞ სახელმძღვანელო მისი როლის თვითნა.
- ☞ უსამართლო, უხედავ პროცედურების მონაწილეობა.

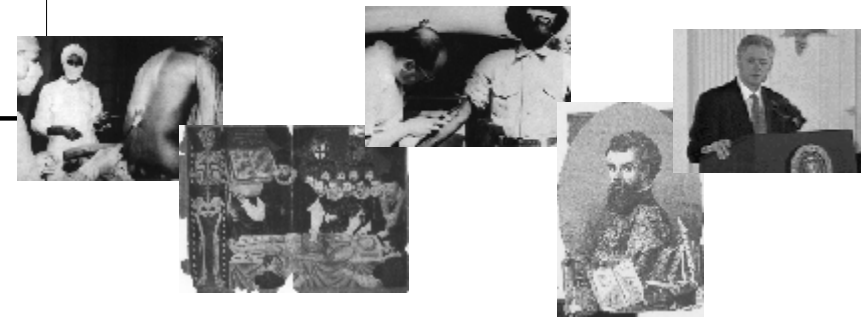
✓ paci enti Sei Zi eba i yos an aRmoCndes i seT mdgomar eobaSi , r oca ar a aqvs mdgomar eobi s Se f asebi s da gadawyveti l ebi s mi Rebi s unar i .

როდის გახდა ეს პრობლემა
actualური?

ფაქტები ისტორიიდან ...

პაციენტი მნიშვნელოვანწილად, ზოგჯერ კი აბსოლუტურად დამოკიდებულია ექიმზე. მან არ იცის:

- ✓ რა სახის დახმარება ესაჭიროება მას;
- ✓ რამდენად შემაწუხებელი და მტკივნეული იქნება მისთვის ეს დახმარება;
- ✓ რამდენად კომპეტენტურია ექიმი;
- ✓ ხომ ეტყვის ექიმი სხვას მისი დაავადების ან ცხოვრების საჩოთირო მომენტების შესახებ;
- ✓ რა დაუჯდება მას ამ დახმარების მიღება;
- ✓ და ა.შ.

პაციენტი ხშირად მთლიანად ექიმის კეთილსინდისიერებაზე და მის პროფესიულ კომპეტენციაზეა დამოკიდებული . . .

სამურაბის კოდექსი

მუხლი 215.

თუ ექიმი ვინმეზე ბრინჯაოს დანით მძიმე განაკვეთის საშუალებით განკურნავს (ამ) ადამიანს, ან ბრინჯაოს დანით ვისიმე თვალიდან ჩხინტის ამოდებით განკურნავს ამ ადამიანის თვალს, იგი მიიღებს ათ სეკელ ვერცხლს.

ფაქტები ისტორიიდან: ათასეული წლების წინ . . .

სამურაბის კოლეჯი

მუხლი 218.

თუ ექიმი ვინმეზე ბრინჯაოს დანით მძიმე განაკვეთის გაკეთებისას მიაყენებს სიკვდილს (ამ ადამიანს, ან ვისიმე თვალვინაობიდან ბრინჯაოს დანით წინტის ამოღებისას დაუზიანებს თვალს (ამ ადამიანს), მაშინ მას უნდა მოეჭვოს ხელები.

საერთაშორისო ევოლუციის
 ნაციონალური კონვენცია (1793 წელი)

უნდა
 ი
 მ-მდე
 ები სამი
 ი

ფაქტები ისტორიიდან: XVIII საუკუნე . . .

Press Release

Council of Europe Press Division
 Ref: 808b06
 Tel: +33 (0)3 88 41 26 60
 Fax +33 (0)3 88 41 39 11
 pressunit@coe.int
 internet: www.coe.int/press

Commissioner for Human Rights appalled by Libyan death sentence decision

Strasbourg, 19.12.2006 - Following today's Court ruling in Libya, Thomas Hammarberg, the Council of Europe Commissioner for Human Rights, has issued the following statement:

"The death sentence is a gross violation of the rights of the accused."

"The court's decision is a gross violation of the rights of the accused."

Press Release

Parliamentary Assembly Communication Unit
 Ref: 804b06
 Tel: +33 3 88 41 31 93
 Fax +33 3 90 21 41 34
 press@assembly.coe.int
 internet: www.coe.int/press

PACE President reacts to death penalty in Libya

Strasbourg, 19.12.2006 - René van der Linden, President of the Council of Europe Parliamentary Assembly (PACE), made the following statement, reacting to today's Court ruling in Libya:

"I am deeply shocked at this ruling, which flies in the face of solid evidence presented by neutral experts that these medics are innocent, as the Assembly has long held."

The deaths of the injured children was innocently said, but the execution of further innocents - who came to Libya with the aim of helping the sick - would be a gross injustice."

I appeal to the Libyan authorities not to carry out these death sentences, and to release the medics immediately.

I also call on the international community to do its utmost to achieve this end."

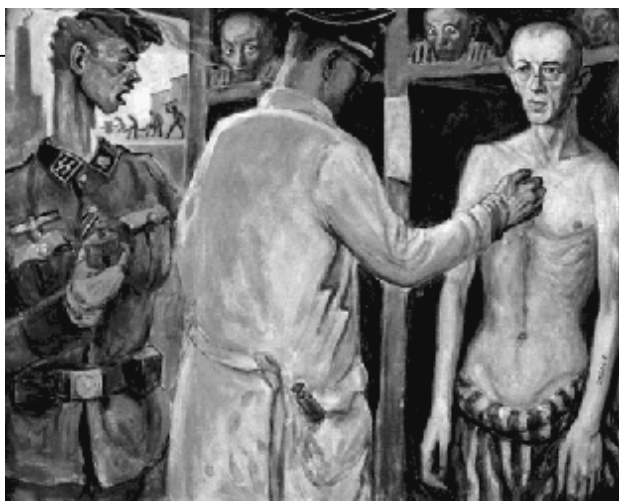
ფაქტები ისტორიიდან: გასული (XX) საუკუნე . . .

"The defendants in
are charged with
tortures, and
ities commit-
the name of
ence..."

Telford Taylor

„ჩვენ უფრო მეტად კარგი პრინციპები გვჭირდება, ვიდრე კარგი ადამიანები“

ფრიდრიხ ფონ ჰეიეკი
1967

კარბი ექიმი . . .

შარლ ლუი მონტესკიე
Charles Montesquieu (1689 – 1755)

ადამიანი ვნებებსა და გულსთქმას აყლილი არსებაა. ამიტომაც მან შეიძლება აწიოს საკუთარ თავსაც და სწვასაც. ამიტომაც:

ეკლესიის მამებმა მას დაუწესეს რელიგიური კანონები, მაგრამ ეს არ გახდა საკმარისი.

ფილოსოფოსებმა მას დაუწესეს ზნეობრივი კანონები, მაგრამ არც ეს გახდა საკმარისი.

ამიტომაც საზოგადოებამ უემთილო სამოქალაქო კანონები

«მილგრამის კვლევა» / "Milgram Study"

15-450 V!!!

კვლევის სუბიექტი
Research subj

მოსწავლე
Learner

მონაწილეთა დაახლოებით 60% -მა პროცენტმა მკვლევარის ინსტრუქციის შესაბამისად „მოსწავლეს“ მიაყენა ელექტროტრაფმა, რომლის სიდიდეც მოცემული ექსპერიმენტისთვის მაქსიმალური იყო - 450 ვოლტი. არცერთი მონაწილე არ შეჩერებულა მანამდე, სანამ მუნტი 300 ვოლტს მიაღწევდა

Sixty percent of the "teachers" obeyed orders to punish the learner to the very end of the 450-volt scale! No subject stopped before reaching 300 volts!

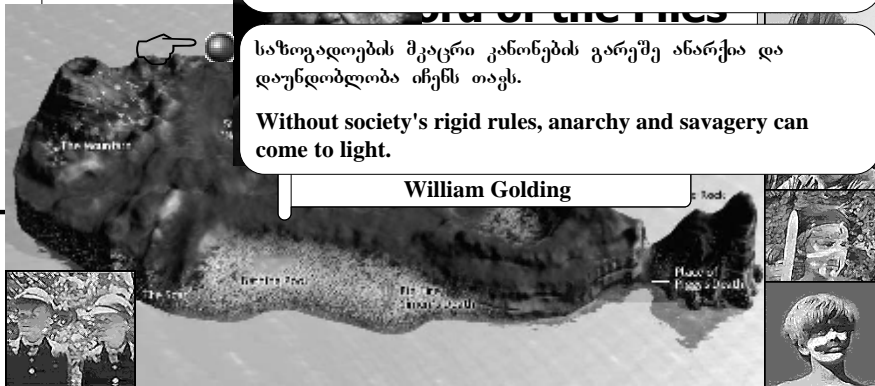
როგორც კი შესაძლებლობა მიეცემათ, ადამიანები ხშირად გამოარჩევენ და ამდაბლებენ სხვებს საკუთარი მდგომარეობის გაუმჯობესებისთვის.

When given a chance, people often single out another to degrade to improve their own security

საზოგადოების მკაცრი კანონების გარეშე ანარქია და დაუნდობლობა იჩენს თავს.

Without society's rigid rules, anarchy and savagery can come to light.

William Golding

სხვადასხვა ეთიკური და სამართლებრივი ღოკუმენტები / ინსტრუმენტები

საერთაშორისო

- ▶ ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია
- ▶ ნიურნბერგის კოდექსი
- ▶ ჰელსინკის დეკლარაცია (მსა)
- ▶ სამედიცინო ეთიკის საერთაშორისო კოდექსი (მსა)
- ▶ დეკლარაცია ევროპაში პაციენტის უფლებების ხელშეწყობის შესახებ (ჯანმო)
- ▶ კონვენცია ადამიანის უფლებებისა და ბიომედიცინის შესახებ და მისი დამატებითი ოქმები (ევროპის საბჭო)
- ▶ რეკომენდაციები კარგი კლინიკური პრაქტიკის შესახებ (აშშ)

ნიურნბერგის კოდექსი

1. ადამიანის ნებაყოფლობითი თანხმობა აუცილებელია.

ეს ნიშნავს, რომ კვლევის მონაწილე ქმედუნარიანი უნდა იყოს; ამასთან, ძალმომრეობის, თაღლითობის, მოტყუების, თავისუფლების აღკვეთის, ეშმაკობის ან იძულების ან ძალდატანების სხვა ფორმებს მოკლებული გარემო მას თავისუფალი არჩევანის საშუალებას უნდა აძლევდეს; გაცნობიერებული გადაწყვეტილების მისაღებად კარგად უნდა იცოდეს და გააზრებული ჰქონდეს კვლევაში მონაწილეობის არსი; ეს უკანასკნელი გულისხმობს, რომ კვლევის სუბიექტს მის მიერ დადებითი გადაწყვეტილების მიღებამდე უნდა ეცნობოს ექსპერიმენტის ბუნების, ხანგრძლივობის და მიზნების, მეთოდების და საშუალებების, კვლევისთან დაკავშირებული მოსალოდნელი დისკომფორტის და საშიშროების, ექსპერიმენტში მონაწილეობის შესაძლო გავლენის შესახებ მის ჯანმრთელობაზე და პიროვნებაზე.

ექიმსა და პაციენტს შორის ურთიერთობის მოდელები

~~ნი პატერნალისტური მოდელი (ცნებიდან Pater, ლათ. კათოლიკე მოძღვარი; გადატანითი მნიშვნელობა - დაშლივებული, მოძღვარი, ქვეყნის მასწავლებელი);~~

ჩემი ძალ-ღონისა და მიხვედრილობის შესაბამისად მხოლოდ და მხოლოდ სასარგებლო განწყობა დაეუდგინო ავადმყოფს და ავერიდო ყოველგვარი ვნების მიყენებას და უსამართლობას.

ჰიპოკრატეს ფიცი

კატერნალიზმი

ნალბათ არასოდეს იქნებოდა საზოგადო თანხმობა ექიმებს შორის, თუკი ისინი არ იქნებოდნენ შეთანხმებულნი ერთ მთავარ საკითხზე, რომ ექიმი ყოველთვის მართალია.

ჯორჯ ბერნარდ შოუ
(1856-1950)

„ექიმის დილემა“ (შესავალი; 1911)

ძირითადი პრინციპები

- ავტონომია
- მაქსიმალური სარგებლობა
- არ ავნო
- ანთითისა და ანთოლოზობა
- სამართლიანობა

საქართველოს
კანონმდებლობა...

რამდენად არის ადამიანის
პრინციპები ადამიანების
საქართველოში?

Press release EURO 07/00
Copenhagen, 24 May 2000

43 European Countries Have Yet to Enact Laws on Patients' Rights

Six years after the WHO Declaration on the Promotion of Patients' Rights in Europe (Amsterdam, 1994), more than eight countries (Denmark, Finland, **Georgia**, Greece, Iceland, Israel, Lithuania, the Netherlands and Norway) have enacted laws on the rights of patients; and four countries (France, Ireland, Portugal and the United Kingdom) have used Patients' Charters as a tool to promote patients' rights.

საქართველოს
კონვენცია
ადამიანის
უფლებებისა
და
ბიომედიცინის
შესახებ

საქართველოს კანონები
შიდსის, წამლისა და
ფარმაცევტული საქმიანობის,
ფსიქიატრიის, ადამიანის
ორგანოთა ვადაწერვის
შესახებ. . .

▶ კანონპროექტი გადაეცა პარლამენტს 1998 წლის

საქართველოს აქვს კანონი
პაციენტის უფლებების შესახებ

▶ III მოხმენა – 2000 წლის 5 მაისს.

რობერტ შვარცი, ნიუ მექსიკოს უნივერსიტეტის კანონმდებლობის პროფესორი

„ზირველ რიგში, ზოგადად, ეს არის შესანიშნავი კანონპროექტი, რომელიც უფრო ყოვლისმომცველია, ვიდრე ამერიკის შეერთებული შტატების ზოგიერთ შტატში მოქმედი ანალოგიური კანონი.“

საქართველოს კანონმდებლობა ჯანმრთელობის დაცვის სფეროში

საერთაშორისო ხელშეკრულებები

1. konvenci a adami ani s uf l ebebi sa da bi omedi ci ni s Sesaxeb;
2. oqmi adami ani s kl oni r ebi s akr Zal vi s Sesaxeb;
3. oqmi adami ani s qsovi l ebi sa da o r gan o ebi s gadaner gvi s Sesaxeb;
4. oqmi samed i ci no -bi o l o gi ur i kv l evi s Sesaxeb.

საქართველოს კანონმდებლობა ჯანმრთელობის დაცვის სფეროში

1. ჯანმრთელობის დაცვის შესახებ, 1997;
2. პაციენტის უფლებების შესახებ, 2000;
3. საექიმო საქმიანობის შესახებ, 2001;
4. ადამიანის ორგანოთა გადანერგვის შესახებ, 2000;
5. საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის შესახებ, 2007;
6. ბავშვთა ბუნებრივი კვების დაცვისა და ხელშეწყობის, ბავშვთა ხელოვნური კვების კონტროლირებადი მოხმარების შესახებ, 1999;
7. ფსიქიატრიული დახმარების შესახებ, 2005;
8. საქართველოს კანონი წამლისა და ფარმაცევტული საქმიანობის შესახებ, 1997;
9. საქართველოს კანონი ადამიანის იმუნოდეფიციტის ვირუსით ინფექციის (შიდსის) პროფილაქტიკის შესახებ, 1995;
10. საქართველოს კანონი სამედიცინო-სოციალური ექსპერტიზის შესახებ, 2001.

ძირითადი პრინციპები

- ავტონომია
- მაქსიმალური სარგებლობა
- არ ავნო
- კონფიდენციალურობა
- სამართლიანობა

„ექიმის და პაციენტის ურთიერთობის ეთიკური
და სამართლებრივი საკითხები“
ლოპოტას ტბა, საქართველო, 2011 წლის 17 აპრილი

ექიმის და პაციენტის
ურთიერთობის ეთიკური და
სამართლებრივი საკითხები:
ისტორიული წინაპირობები

გივი ჯავაშვილი
საქართველოს ბიოეთიკის
ეროვნული საბჭოს თავმჯდომარე